

Major Lenke⁴

Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű
Tanítóképző Kar, Szabadka

Pintér Krekity Valéria

Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű
Tanítóképző Kar, Szabadka

Kovács Elvira

Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű
Tanítóképző Kar, Szabadka

Kovács Cintia

Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű
Tanítóképző Kar, Szabadka

UDC:371.13/.14

DOI: 10.19090/ps.2018.1.40-60

Prímljen: 8.10.2018.

Prihvaćen: 26.11.2018.

ORIGINALNI NAUČNI RAD

**A SZERBIAI MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZÉS CURRICULUMÁNAK
HATÉKONYSÁGVIZSGÁLATA¹**

ANALIZA EFIKASNOSTI KURIKULUMA VEZANO ZA OBRAZOVANJE

UČITELJA NA MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU U SRBIJI

Absztrakt

Az oktatás alapvető kérdései minden korban ugyanazok voltak: mit tanítunk, milyen céllal és hogyan. A korszerű oktatás egyik uralkodó nézete a curriculumelmélet műfajához kapcsolódik, amely az oktatás rendszerszerű folyamatként való értelmezését helyezi előtérbe. Ez a szemlélet már felveti a tantervek komplex fejlesztésének fontosságát, és azt a kérdést is, hogy milyen elvárásoknak kell eleget tennie a tantervnek a folyamat végén.

Az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kara 2006-ban kezdte meg működését Szabadkán. A Karon magyar tannyelvű okleveles tanító és okleveles óvodapedagógus képzés folyik, BA és MA szinten egyaránt. A Kar tantervét többször is átalakították 2006 és 2018 között, a működés hatékonyságának javítása érdekében. A Kar tantervének alkotói arra törekedtek, hogy az megfeleljen a korszerű oktatási elvárásoknak.

---

⁴ major.lenke@magister.uns.ac.rs

A munka a 2018-as *Tartományi Felsőoktatási és Tudományos Kutatási Titkárság* - A Nemzeti Kisebbségek Tudományos Kutatási Projektjének része. A projekt száma: 142-451-2681/2018-01

Vizsgálatunkban összehasonlítottuk a 2010/2011 és a 2017/2018-as tanévek közötti időszakban érvénybe lépő tantervekben előforduló tantárgyakat, a kötelező és választható tantárgyak arányát, az alapozó, általános műveltséget adó, a pedagógiai és módszertani szaktantárgyak, valamint az elmélet és gyakorlati képzést biztosító tantárgyak előfordulását. Az összehasonlító elemzések mellett felmértük és elemeztük Kar belső minőségellenőrző folyamata során kapott hallgatói véleményeket is a tantervvel kapcsolatban. A tanítóképző programban részt vevő hallgatók kifejezték véleményüket a tantervek célkitűzésére, felépítésére és megvalósulására vonatkozóan, az információ visszaáramoltatása révén segítve a sikeres tantervi szabályozást.

Kulcsszavak: *curriculumelmélet, tantervi szabályozás, fejlesztő célú minőségellenőrzés, tanítóképzés*

1. BEVEZETŐ

1.1. A rendszerszemlélt és a curriculum fogalmának jelentősége a pedagógiai értékelés során

A tanítási-tanulási folyamat tervezésének egyik legelterjedtebb modellje Tyler nevéhez fűződik. Tyler a tanulás és tanítás eredményességének és hatékonyságának konkrét megtervezését helyezte a fókuszba. Feltárta a célok, a tanulási tapasztalatok, a tervezett tanulási eredmények, a tanulási teljesítmények mérését, értékelését megalapozó követelmények összefüggéseit, amellyel az egész oktatási folyamatot átfogta. A korszerű oktatási rendszerek működése ma már elképzelhetetlen a rendszer hatékonyságvizsgálata és a működésére vonatkozó visszacsatolások figyelembe vétele nélkül (Wayne, 2011).

A 21. század pedagógiáját a rendszerszemlélet térhódítása, valamint a curriculum jellegű tantervek bevezetése jellemzi. Napjainkban az oktatás folyamatát jól átgondolt rendszerként értelmezik, ahol a rendszer minden eleme a pontosan meghatározott oktatási-nevelési célok elérése érdekében kerül bevezetésre (Falus et al., szerk. 2012). Már nem tantervfejlesztésről, hanem a pedagógiai folyamat tervezéséről beszélünk (Vass, 2007).

A pedagógiai rendszerek és curriculumok fejlesztése világszerte intézményesült, a hatvanas-hetvenes évektől kezdődően felgyorsult, tevékenységük mind szervezettebben kapcsolódik a társadalmi-gazdasági fejlesztésekhez és szükségletekhez (Havas, 2003). A

fejlesztő pedagógiai értékelés rendszerszintű folyamat, amely arra szolgál, hogy felmérje a tanulók fejlődését, tanulási szükségleteit, és ehhez alakítsa a tanítás menetét és az oktatási célkitűzéseket. A fejlesztő értékelés legfontosabb célja a tanulási képességek fejlesztése. A folyamat során a tanulók megismerik saját tanulásuk jellegzetességeit, és eszközöket kapnak a tanulási célok elérésére (Brassói et al., 2005). A pedagógiai értékelés a tanulás fejlesztéséért történik. A tanulókat tájékoztatni kell arról, hogy hová szeretnék őket a pedagógusok eljuttatni, közösen beszélnek meg a célkitűzéseket és az elvárt teljesítményt egyaránt (Vass, 2006).

A pedagógiai értékelés fontos pillére a hallgatói elégedettségmérés, amely szerves részét képezi a tantervek hatékonyságvizsgálatának. A felsőoktatási intézmények egyre növekvő mértékben kötelesek értékelni a hallgatók fejlődését és az oktatási rendszer hatékonyságát a képzési rendszer minőségellenőrzési folyamata során (Cummings et al., 2008). A tantervek szerkezetének átalakítására egyre gyakrabban mutatkozik igény a gyorsan változó társadalmi igények függvényében. A tantervek átdolgozásakor fokozottan figyelembe kell venni a tanulók véleményét és igényeit a tantervekben megfogalmazott oktatási célok kialakítása során (Rezvani és Vakilinejad, 2015).

1.2. A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar jelenlegi tantervi rendszerének felépítése

Az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karán BA és MA képzés folyik, mindkét szinten egyaránt képzünk okleveles tanítókat és okleveles óvodapedagógusokat. A BA képzés nyolc féléven keresztül, az MA képzés 2 féléven keresztül tart. A képzés nyelve mind a négy szakon magyar.

A Kar tantervének alkotói arra törekedtek, hogy az megfeleljen a korszerű oktatási elvárásoknak, a bolognai folyamatnak, ami azt is jelenti, hogy a többi (európai) tanítóképző programjaival kompatibilis, tehát biztosított az átjárhatóság. A program célja a leendő tanítók kinevelése és professzionális alkalmasságuk megalapozása, mind szakmai, mind módszertani szinten.

Az egyetemi alap- és mesterképzés kimeneti céljai: korszerű, tudományos és művészeti ismeretek megszerzése, amelyek leendő osztálytanítókat és óvodapedagógusokat alkalmassá teszik arra, hogy a megszerzett ismereteiket, jártasságaikat, szokásaikat az oktatás és nevelés szolgálatába állítsák azzal a céllal, hogy minden tanuló fejlődését individuálisan és maximálisan segítsék.

A program tiszteletben tartja az interdiszciplinaritás, multidiszciplinaritás és az interkulturális megközelítés elvét. Ezek az egyetemi képzés minden aktivitására vonatkoznak.

Vannak kötelező, kötelezően választható és választható tantárgyak. Minden tantárgy egy féléves, kivételt képeznek a gyakorlóintézményekben eltöltött gyakorlatok (Major et al., 2018).

Az alapképzés esetében heti 26 órát lát elő a program. Egy-egy szemeszterben 30 EPS-pontot gyűjthetnek össze a hallgatók. Az alapképzés összpontszáma 240 EPS pont, a mesterképzés összpontszáma 60 EPS pont (Oktatási Program: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, 2018.).

2. AZ OKLEVELES TANÍTÓ SZAK TANTERVÉNEK VÁLTOZÁSA 2006 ÉS 2018 KÖZÖTT AZ ÚJVIDÉKI EGYETEM MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KARÁN

A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar 2006-os megalakulását és az első tanterv megírását követően először a 2012/2013-as tanévben került sor a tanterv átdolgozására. Ezt követően a 2013/2014-es tanévben, a 2014/2015-ös tanévben, majd legutóbb a 2017/2018-as tanévben változott a tanterv (Egyetemi alapképzés tanulmányi terveinek struktúrája, 2006; 2012; 2013; 2014; 2017).

2.1. A tantárgyak számának változása az okleveles tanító szak tantervében

A vizsgált tantervekben az első és a második változatban (2006/2007 és 2012/2013) nincs különbség a tantárgyak számát illetően egyik szak esetében sem. Az első két tantervben az első félévben 63, a második félévben 60 volt a tantárgyak száma (a kötelező és választható tantárgyak összesen) a tanítóképző szakon. A következő három változat mindegyike tartalmaz változást a tantárgyak számában, az első két tantervhez képest növekvő tendenciában. A harmadik kiadástól kezdődően mindegyik változatban más-más a tantárgyak aránya évenként és évfolyamonként is (1. táblázat).

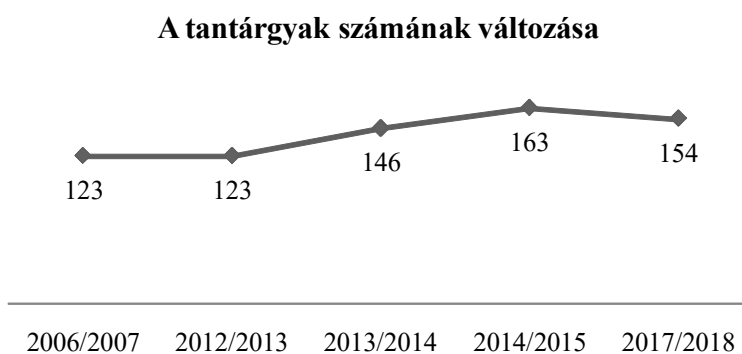
1. Táblázat:

A tantárgyak számának változása évfolyamonként

		2006/2007	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2017/2018
1. évfolyam	1. félév	10	10	11	11	11

	2. félév	15	15	18	18	17
2. évfolyam	1. félév	17	17	18	18	17
	2. félév	17	17	19	25	23
3. évfolyam	1. félév	14	14	17	19	19
	2. félév	16	16	21	23	22
4. évfolyam	1. félév	22	22	26	31	28
	2. félév	12	12	16	18	17
Összesen		123	123	146	163	154

A tantárgyak számának változását az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: A tantárgyak számának változása tantervenként

2.2. Az okleveles tanító szak kötelező és választható tantárgyainak aránya, és azok változása

A tantárgyak számának változása főként a választható tantárgyak változásának köszönhető. A kötelező tantárgyak száma nagyjából egyforma arányban jelenik meg az egyes tantervekben. Az első két tantervben egyaránt 54 volt a számuk, majd 51, 52, az utolsó tantervben pedig 55 (2. táblázat).

2. Táblázat:

A kötelező tárgyak változása évfolyamonként

	2006/2007	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2017/2018
1. évfolyam	13	13	13	14	13

2. évfolyam	13	13	14	14	14
3. évfolyam	13	13	12	12	13
4. évfolyam	15	15	12	12	15
Összesen	54	54	51	52	55

A választható tantárgyak száma az első két tantervet követően jelentősen növekedett, 69-ről előbb 89-re, majd 106-ra. Az utolsó, érvényben lévő tantervben 100 a választható tantárgyak száma az okleveles tanító szakon (3. táblázat).

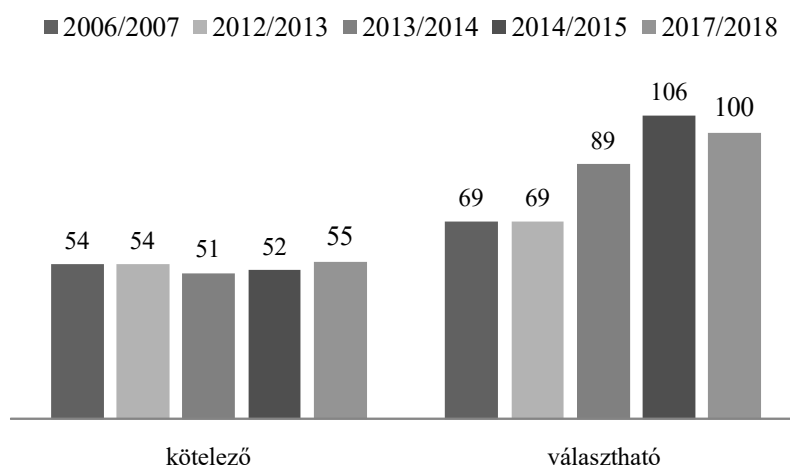
3. táblázat:

A választható tárgyak változása évfolyamonként

	2006/2007	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2017/2018
1. évfolyam	12	12	15	15	15
2. évfolyam	21	21	22	28	26
3. évfolyam	17	17	25	29	28
4. évfolyam	19	19	27	34	31
Összesen	69	69	89	106	100

A kötelező és a választható tantárgyak számának változását évfolyamonként az egyes tantervekben a 2. ábra szemlélteti.

A kötelező és választható tantárgyak aránya

2. ábra: A kötelező és választható tantárgyak számának változása

2.3. Az oklevelés tanítóképző szak tantárgyainak összetétele

A tantervben a kötelező és a választható tantárgyak jellege is különböző tudományterületekhez kötődik.

A kötelező tantárgyak *általánosan művelő tárgyak* (például történelem, matematika, pszichológia, magyar nyelv és irodalom stb.), *pedagógia jellegű alapozó tantárgyak* (általános pedagógia, neveléstudomány, didaktika, családpedagógia, óvoda-és iskolapedagógia), vagy pedig *módszertani jellegű*, a gyakorlati oktatást megalapozó tantárgyak (szakmódszertanok) lehetnek (4. táblázat).

4. Táblázat:

A kötelező tantárgyak jellege évfolyamonként

	2006/2007	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2017/2018
1. évf.					
ált. művelő	10	10	10	10	10
pedagógiai	3	3	3	3	3
módszertani	0	0	0	0	0
2. évf.					
ált. művelő	9	8	9	8	7
pedagógiai	4	5	5	5	5
módszertani	0	0	0	0	1
3. évf.					
ált. művelő	2	2	2	2	2
pedagógiai	2	2	2	2	2
módszertani	9	9	8	8	8
4. évf.					
ált. művelő	2	2	2	2	2
pedagógiai	0	0	0	0	0
módszertani	13	13	13	13	13
Összesen	54	54	54	53	53

A különböző tantervekben nincs lényeges különbség a kötelező tárgyakat tekintve. Számukban és arányukban is változatlanok az első tanterv óta. Néha egy-egy tantárgy átcsoportosításra került az egyes évfolyamok között, de ez a változtatás nem tekinthető számottevőnek.

Az általánosan művelő tárgyakat főként az első és a második évben tanulják a hallgatók. A pedagógiai alapozó tantárgyak tanítására az első három tanévben kerül sor. A szakmódszertanok közül néhány általános módszertani tárgy mellett a tanítóképzősök a *magyar nyelv és irodalomtanítás módszertana*, a *matematikatanítás módszertana*, a *természet-és társadalomismeret tanításának módszertana*, a *testnevelés tanításának*

módszertana, a zenekultúra tanításának módszertana, valamint a képzőművészeti kultúra tanításának módszertana tárgyakat hallgatják.

A harmadik évben a módszertanok elméleti óráinak megvalósítására kerül sor, a gyakorlati órák pedig mikrotanítás formájában zajlanak a mentortanárok irányításával. A negyedik évben kerül sor a gyakorlati képzésére, amely a Kar gyakorló iskoláiban valósul meg. A negyedéves módszertan gyakorlatok formája az óraszámok tekintetében nem változott a Kar megalakulása óta.

A választható tantárgyak különböző szempontokból szervezett tantárgycsoportonként kerülnek meghirdetésre. Egy-egy tantárgycsoporton belül két, három vagy négy tantárgy kerül meghirdetésre minden évfolyamon, ebből választhatnak egyet-egyét a hallgatók. A választható tantárgyak tartalmuk alapján a következő csoportokba sorolva szerepelnek az egyes tantervekben:

- *általános művelődési tantárgyak* (például idegen nyelvek, oktatásfilozófia, drámapedagógia stb.);
- *tudományos- illetve művészeti szaktantárgyak* (népköltészet, énekkar, magyar nyelvtörténet, fizika stb.);
- *elméleti-módszertani tárgyak* (például számítógép a matematikaoktatásban, egészségügyi nevelés, médiatudomány és kommunikáció, Waldorf-iskola stb.)
- *szakmai-aplikatív tantárgyak* (biológiai praktikum, mesepoétika, nyelvi játékok módszertana, matematika és játék stb.);
- *kötelezően választható tantárgy: testnevelés, illetve kórus*, amely tantárgyak az első tanévben kerülnek meghirdetésre.

Az egyes választható tantárgyak száma változik a különböző tantervekben, de a csoportosításuk és elosztásuk hasonló mintázatot követ (5. táblázat).

5. Táblázat:

A választható tantárgyak jellege évfolyamonként

	2006/2007	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2017/2018
általános művelődési	6	6	8	8	8
tudományos/művészeti	4	4	4	4	4
1. évf. elméleti-módszertani	0	0	0	0	0
szakmai-aplikatív	0	0	0	0	0
kötelezően választható	2	2	3	3	3
2. évf. általános művelődési	8	8	9	13	11
tudományos/művészeti	9	9	10	12	12

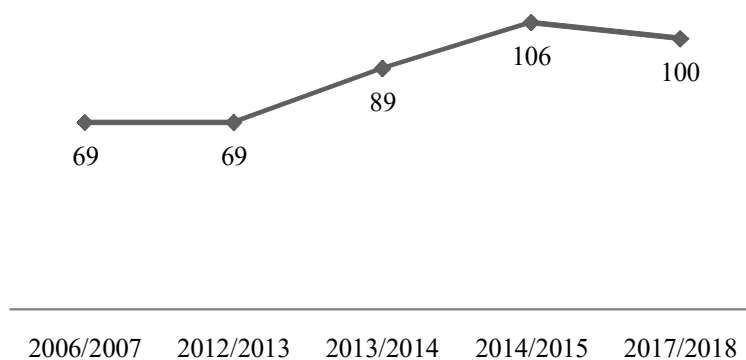

	elméleti-módszertani	4	4	3	3	3
	szakmai-aplikatív	0	0	0	0	0
	általános művelődési	0	0	0	0	0
3. évf.	tudományos/művészeti	6	6	7	9	9
	elméleti-módszertani	5	5	8	10	8
	szakmai-aplikatív	6	6	10	10	11
	általános művelődési	2	2	3	3	3
4. évf.	tudományos/művészeti	8	8	13	14	13
	elméleti-módszertani	0	0	0	0	0
	szakmai-aplikatív	9	9	11	17	15
	Összesen	69	69	89	106	100

Az általános művelődési tárgyak többsége az első és a második tanévben kerül meghirdetésre. Az első évben kerül sor a két kötelezően választható tantárgy meghirdetésére is. A tudományos és művészeti szaktantárgyak mind a négy tanévben előfordulnak. Az elméleti-módszertani tárgyak a második és a harmadik tanévben valósulnak meg, a szakmai-aplikatív tantárgyak pedig a harmadik és a negyedik tanévben. Ez a mintázat megjelenik minden vizsgált tantervben, a különbség csak az egyes csoportba tartozó tantárgyak számában van.

A választható tantárgyak változásának mintázatát a 3. ábra szemlélteti.

A választható tantárgyak számának változása

3. ábra: A választható tantárgyak számának változása a tantervekben

Az ábra hasonló képet mutat, mint az 1. ábrán bemutatott diagram, amely az összes (kötelező és választható) tantárgy változását szemlélteti a vizsgált tantervekben. Ez az egyezés is mutatja, hogy a tantervek szerkezetében bekövetkező változások elsősorban a választható tantárgyak számában jelenik meg. A választható tantárgyak mennyiségének

növelésével a hallgatói igényeknek, kéréseknek igyekszik megfelelni a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.

3. A MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR CURRICULUMÁNAK HATÉKONYSÁGA A HALLGATÓI VÉLEMÉNYEK TÜKRÉBEN

3.1. A kutatás célja

A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar minőségellenőrzési munkájának keretein belül kikértük a hallgatók véleményét a Kar tantervével kapcsolatban. Összesen 7 tanév adatait vizsgáltuk meg, a 2010/2011 és a 2017/2018-as évek közötti időszakra vonatkozóan. A hallgatók véleményezésének időszaka alatt tehát a tantervnek összesen 3 változata látott napvilágot. A hallgatói vélemények változását a tantervek változásának függvényében is vizsgáltuk.

A kutatás célja az volt, hogy megismerjük a hallgatók véleményét az oktatási program célkitűzésével, a program felépítésével és megvalósulásával kapcsolatban.

3.2. Hipotézisek

H1: A hallgatók alapvetően pozitívan vélekednek mindhárom kérdéskörrel kapcsolatban:

H1a: a tanterv célkitűzéseit illetően;

H1b: a tanterv felépítését illetően;

H1c: a tantervi célkitűzések megvalósulását illetően.

H2: A tanterv változásaival párhuzamosan emelkedik a hallgatók elégedettsége mindhárom kérdéskörben:

H2a: a tanterv célkitűzéseit illetően;

H2b: a tanterv felépítését illetően;

H2c: a tantervi célkitűzések megvalósulását illetően.

3.3. Módszer

Vizsgálatunk során az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kara belső minőségellenőrző rendszerének részét képező, a hallgatók általi értékelés alapjául szolgáló

kérdőív egy részét használtuk fel, kiegészítve a curriculum hatékonyságának vizsgálatát célzó kérdésekkel. A kutatást összesen 12 itemet tartalmazó kérdőív segítségével végeztük el.

A kérdéseket három csoportba osztva elemeztük:

1. az oktatási program célkitűzése
2. az oktatási program felépítése
3. az oktatási program megvalósulása

A hallgatók elégedettségüket egy 5 és 10 pont közötti skálán jelölhették, ahol az 5-ös érték az elfogadhatatlan, a 10-es érték pedig a kiemelkedő szintet jelenti. A vizsgálat anonim módon zajlott, a hallgatók pedig önkéntes alapon vehettek részt a felmérésben.

3.4. Minta

A felmérés során a 2010/2011 és a 2017/2018-as tanévek közötti időszak adatait dolgoztuk fel. A 7 tanév alatt összesen 1718 hallgató vett részt a felmérésben.

A 2010/2011-es tantervi változat érvénybe lépését követően a következő időpontokban változott az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karának tanterve:

1. módosítás: 2012/2013-as tanévben,
2. módosítás: 2013/2014-es tanévben,
3. módosítás: 2014/2015-ös tanévben,
4. módosítás: 2017/2018-as tanévben.

Ennek megfelelően öt csoportra osztottuk a mintát, és összehasonlítottuk a tanulóknak az adott időszakban vizsgált véleményét. A vizsgálatban részt vevők eloszlását a 6. táblázat szemlélteti.

6. táblázat:

A válaszadók száma tanévenként

tanév	N	%
1. tanterv: 2010/2011; 2011/2012	561	32,7
2. tanterv: 2012/2013	298	17,3
3. tanterv: 2013/2014	165	9,6
4. tanterv: 2014/2015; 2015/2016; 2016/2017	461	26,8
5. tanterv: 2017/2018	233	13,6
összesen	1718	100

3.5. Az eredmények bemutatása

3.5.1. Hallgatói vélemények az oktatási program célkitűzésével kapcsolatban

A tanulók a tantervek felépítésére vonatkozóan az első három tantervet mind a négy item alapján pozitívan értékelték, ami az 5-től 10-ig terjedő skála esetében a 7,5-ös átlagpont felett elhelyezkedő értéket jelenti. A negyedik és az ötödik vizsgált tantervnél azonban a 7,5-ös átlagpont alatti értékeket majdnem az összes vizsgált szempont esetében. A H1a hipotézis tehát csak az első három vizsgált program esetében nyert bizonyítást.

A programok értékelését összehasonlítva a hallgatók a négy kérdésből három esetében, és az átlageredményeket tekintve is a 2013/2014-es tanévben érvényben lévő tantervet értékelték a legmagasabb pontszámmal. A H2a hipotézis teljesül abban a tekintetben, hogy az első, második és harmadik tanterv hatékonyságának megítélése folyamatosan növekszik. Az utolsó két tanterv alacsonyabb értéket kapott, mint az azt megelőző programok. (7. táblázat).

7. Táblázat:

A hallgatók véleménye a tantervek célkitűzésével kapcsolatban

kérdések	tanterv		1. tanterv		2. tanterv		3. tanterv		4. tanterv		5. tanterv	
	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
<i>1. Az oktatási program</i>												
<i>célja és kimenetele egyértelmű</i>	8,83	1,2	9,09	1,1	9,21	0,9	7,68	2,1	7,28	2,2		
<i>2. A tantervi követelmények megfelelnek a kitűzött céloknak</i>												
	8,76	1,3	8,91	1,1	9,10	1,0	7,61	2,2	7,27	2,2		
<i>3. A megszerzett tudással és készségekkel kapcsolatban megfogalmazott célok összhangban vannak a szakmai követelményekkel</i>												
	8,48	1,4	8,81	1,3	8,76	1,4	7,41	2,3	6,90	2,3		
<i>4. Az oktatási program céljai, tartalma és kimeneti követelményei ismertek a hallgatók számára</i>												
	8,44	1,3	8,89	1,1	8,96	1,1	7,42	2,1	7,06	2,2		

Összesen	8,62	0,9	8,92	0,8	9,00	0,8	7,53	2,0	7,12	2,1
----------	------	-----	------	-----	------	-----	------	-----	------	-----

3.5.2. Hallgatói vélemények az oktatási program felépítésével kapcsolatban

A vizsgálat eredményei alapján a hallgatók az első három tantervet mind a négy item alapján megfelelő felépítésűnek találták. A negyedik és az ötödik tantervben 7,5-ös semleges értéknél alacsonyabb pontszámmal véleményezték a tanulók a program felépítését. Ez azt jelenti, hogy a H1b hipotézis csak az első három tanterv esetében nyert igazolást.

Az oktatási program felépítésével kapcsolatban mind a négy alkérdés és a teljes skála esetében is, akárcsak az előző kérdéscsoportnál, a 2013/2014-ben érvényben lévő tantervet értékelték a legmagasabb pontszámmal a hallgatók. A H2b hipotézis ebben az esetben is az első három tanterv esetében igazolódott (8. táblázat).

8. Táblázat:

A hallgatók véleménye a program felépítéséről

kérdések	1. tanterv		2. tanterv		3. tanterv		4. tanterv		5. tanterv	
	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
<i>1. A tanterv kellően össze van hangolva a képzés általános célkitűzése szempontjából</i>	8,78	1,3	8,88	1,2	9,16	1,1	7,27	2,3	7,07	2,3
<i>2. Az oktatási programban a tantárgyak logikusan, felesleges tartalmi átfedések nélkül kapcsolódnak egymáshoz</i>	8,05	1,3	8,37	1,2	8,55	1,3	6,85	2,1	6,44	2,3
<i>3. Az ismeretjellegű tartalmak és szakmai kompetenciákat fejlesztő tartalmak megfelelő arányban vannak jelen</i>	8,60	1,2	8,89	1,1	9,09	1,0	7,49	2,1	6,90	2,3

4. A tantervi célok, követelmények, a műveltségügyi anyag, a tanulói tevékenység és az értékelés módja illeszkednek egymáshoz	8,70	1,3	8,83	1,1	8,98	1,1	7,60	2,1	7,29	2,2
Összesen	8,52	0,9	8,74	0,9	8,94	0,9	7,30	2,0	6,92	2,2

3.5.3. Hallgatói vélemények az oktatási program megvalósításával kapcsolatban

Az első három vizsgált tantervvel kapcsolatban bizonyítást nyert a H1c hipotézis, amely szerint a hallgatók mind a négy item alapján pozitívan értékelik a tantervben megfogalmazott célok megvalósulását. A negyedik és az ötödik tanterv esetében azonban a legtöbb állítás értékelése nem éri el a 7,5-ös átlagot.

Az oktatási program megvalósulását illetően mind a négy alkérdés, és a teljes skála esetében is, az előző két szemponthoz hasonlóan, a 2013/2014-ben érvényben lévő tantervet értékelték a legmagasabb pontszámmal a hallgatók. A 2014/2015-ben valamint a 2017/2018-ban érvénybe lépő tanterv esetében nem sikerült bizonyítani a H2c hipotézist. A program megvalósulásának megítélése így csak az első három tanterv esetében emelkedik fokozatosan (9. táblázat).

9. Táblázat:

A hallgatók véleménye a tantervek megvalósulásáról

kérdések	tanterv		1. tanterv		2. tanterv		3. tanterv		4. tanterv		5. tanterv	
	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
1. Az oktatás tartalma egyezik a tantervi célokkal	9,20	1,0	9,31	0,8	9,51	0,7	7,88	2,1	7,44	2,3		
2. Az oktatás megszervezése és a pedagógiai gyakorlat tartalma megfelelő	8,65	1,2	8,83	1,1	9,19	1,0	7,46	2,1	7,04	2,3		
3. A megvalósított tantervi tartalmak segítik az ismeretjellelű tudás megszerzését és a	8,68	1,1	8,91	1,0	9,07	0,9	7,40	2,1	6,92	2,2		

<i>kompetenciák fejlesztését</i>										
<i>4. A teljesítmények</i>										
<i>értékelése megegyezik a</i>	8,55	1,2	8,68	1,1	8,88	1,1	7,24	2,2	6,78	2,3
<i>tantervi követelményekkel</i>										
Összesen	8,77	0,8	8,93	0,83	9,16	0,7	7,49	2,0	7,04	2,1

3.6. A kapott eredmények összegzése

A hallgatók a 2013/2014-es tanévben alkalmazott, 3-as számú tantervet értékelték a legmagasabb pontszámmal, mind a három szempont (a tanterv célkitűzései, felépítése, megvalósulása) alapján. A második helyen a 2012/2013-ban érvénybe lépett, 2. számú tantervet értékelték, ugyancsak egységesen, mindhárom szempont szerint. A 2010/2011-ben érvénybe lépett, 1. számú programot a harmadik helyen értékelték. Az utolsó két tantervi verziót alacsonyabb pontszámokkal értékelték a hallgatók, mint a korábbi tanterveket. Legkevesebb pontot az utolsóként vizsgált, 5-ös számú, a 2017/2018-as tanévben kiadott tanterv kapta, ahol az értékek átlaga nem érte el a semlegesnek számító 7,5 pontot. Ez azt jelenti, hogy az egyes számú általános hipotézist csak az első három tanterv esetében sikerült bizonyítani.

Az egyes tantervekkel kapcsolatos elégedettség az első, második és harmadik tanterv esetében folyamatosan növekszik mind a célkitűzéssel, mind a felépítéssel, mind pedig a megvalósítással kapcsolatban. A negyedik és ötödik tanterv esetében azonban csökkenés volt megfigyelhető az értékelés pontszámaiban, mindhárom szempont tekintetében. A kettes számú általános hipotézis ebből kifolyólag csak az első három tanterv esetében nyert igazolást (4. ábra).

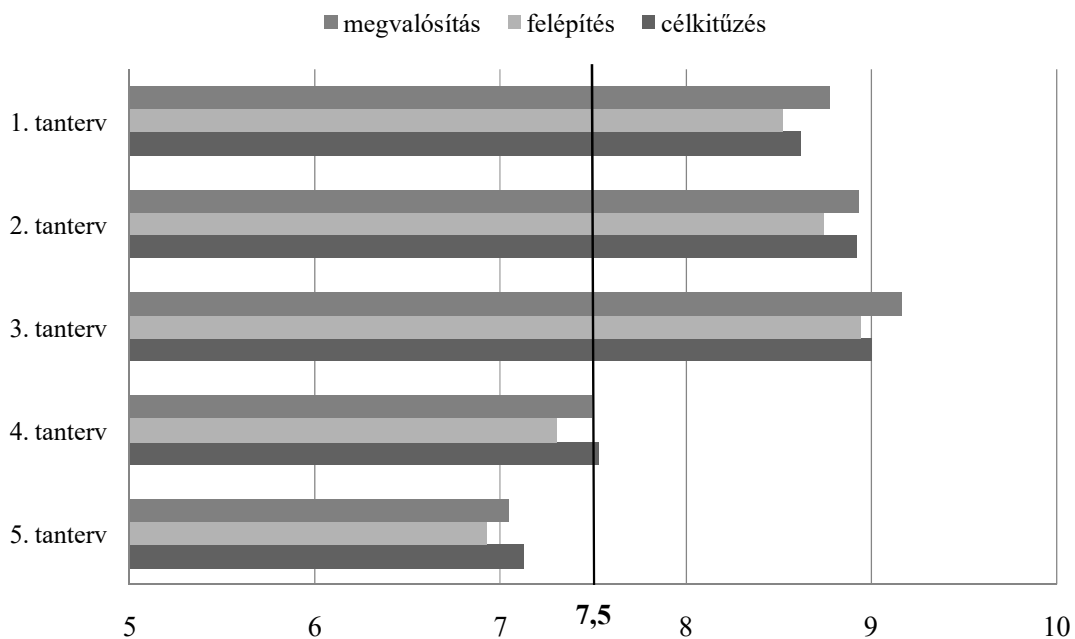
Habár a hallgatók alapvetően pozitívan vélekedtek mindhárom kérdéskörrel kapcsolatban, a kapott adatok mégis azt mutatják, hogy sajnos törekvéseink ellenére sem sikerült pozitív fejlesztési tendenciát kimutatnunk a tantervfejlesztés szempontjából (utolsó két tantervváltoztatás eredménye). A hallgatók elégedettsége a tanterv változásaival párhuzamosan inkább csökkent, mint növekedett.

A hallgatók véleménye a tantervek célkitűzésével kapcsolatosan az 5. tanterv kérdésénél, hogy „A megszerzett tudással és készségekkel kapcsolatban megfogalmazott célok összhangban vannak a szakmai követelményekkel” a legalacsonyabb (6,90), ami nagyon megfontolandó.

A program felépítésénél feltett kérdésnél „Az oktatási programban a tantárgyak logikusan, felesleges tartalmi átfedések nélkül kapcsolódnak egymáshoz” szintén alacsony volt a vélemény (6,44), ami azt jelentheti, hogy a hallgatók több kurzuson is ugyanazokat vagy hasonló tartalmakat észlelnek. A módszertani tárgyaknál talán ez nem is meglepő, hiszen az oktatási módszerek, munkaformák, de még sok esetben a tan-és segédeszközök használata is lehet azonos. Mindenesetre erre a kapott eredményre is a következő tantervfejlesztés során oda kell figyelni, annál is inkább, mivel az összes feltett kérdés közül ez volt a kapott leggyengébb eredmény.

A hallgatók véleménye a tantervek megvalósulásáról szintén az 5. tantervmódosításnál a leggyengébbek. „A teljesítmények értékelése megegyezik a tantervi követelményekkel” feltett kérdésnél a hallgatók 6,78-as átlageredménnyel voltak csak elégedettek, ami szintén aggodalomra ad okot.

A tanterv értékelése

4. ábra: A tantervek értékelése

4. DISZKUSSZIÓ

A pedagógiai értékelés rendszerként való felfogásának több évtizedes hagyományai vannak. A hagyományos értékelési folyamaton túl (célkitűzés, feladatok megfogalmazása, megvalósítás, adatgyűjtés, adatfeldolgozás, az eredmények értelmezése) a pedagógiai értékelésnek van egy fontos szakasza: az eredmények visszaáramoltatása a nevelés-oktatás

rendszerébe, majd ezek alapján döntések megfogalmazása és az újabb szakasz tervezése. Minden oktatási intézmény belső értékelési rendszere csak abban az esetben működik hatékonyan, ha a rendszer szerves részét képezi a kapott információk visszaáramoltatása a folytonosság és a fejlesztő szándék jegyében (Hercz, 2007).

Vizsgálatunkban összehasonlítottuk az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karának eddigi tanterveit. Megállapítottuk a kötelező és választható tantárgyak arányát, az alapozó, általános műveltséget adó, a pedagógiai és módszertani szaktantárgyak, valamint az elmélet és gyakorlati képzést biztosító tantárgyak megoszlását. Ezáltal áttekinthető képet kaptunk a tantervek szerkezeti változásairól, ami segítséget nyújthat a tanterv további fejlesztése során. A tanterv módosításának törekvése a hallgatók terhelésének csökkentése, a kimeneti követelmények redukálása, illetve a tantárgyi rendszer és a tantárgyi tartalmak innovációja. Mindezen fejlesztések célja a minőségesebb, hozzáférhetőbb és hatékonyabb oktatás biztosítása. Rezvani és Vakilinejad (2015) szerint az igényfelmérést a tanterv megtervezése előtt kell elvégezni, a tantervet és összetevőit folyamatosan kell értékelni, illetve a tanítást szükséges a tanuláshoz igazítani.

5. KÖVETKEZTETÉS

A Karon működő belső minőségértékelő rendszer adatai alapján sikerült feltérképeznünk az intézményben eddig érvényben lévő tantervek hallgatók általi megítélését is, a tantervek célkitűzéseit, felépítését és gyakorlatban való megvalósulását illetően. Az eredmények alapján elmondható, hogy a tantervek változásait, amelyek a hallgatói igényeknek való folyamatos megfelelés érdekében születtek, többnyire jól fogadták a hallgatók, mivel a vizsgált tantervek többségét pozitívan értékelték. A pozitív eredmények arra utalnak, hogy a Vajdaság területén egyetlen teljesen magyar tannyelven működő tanító- és óvóképző intézmény, az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kara, jó úton jár az oktatási folyamat komplex tervezésében, és a curriculum alapú tantervi program létrehozásában. Az utolsó két tantervhez fűződő, az előző programok megítélésétől kissé eltérő eredmények pedig arra utalnak, hogy a működés hatékonyságának javítása érdekében szükség van a hallgatók véleményének folyamatos vizsgálatára. A tanulók álláspontja a társadalmi változásokkal összhangban ugyanis állandóan és egyre gyorsabban változik, és ez a tendencia azonnali reakciót követel a tantervi szabályozás terén az oktatási rendszer minden szintjén, de különösen a tanárképzés területén. A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar feladatai közé a közeljövőben mindenképpen be kell emelni a tantervek megítélésében

bekövetkező negatív eredmények okainak kivizsgálását, hogy a továbbiakban is megfelelő színvonalú képzést tudjon megvalósítani, amely minden szempontból alkalmazkodik a hallgatói igényekhez.

Általános tendenciának tűnik, hogy a tantervek, azok célkitűzései és feladatai egyre inkább a tanulók által elsajátítandó kompetenciák meghatározására épülnek, illetve ebbe az irányba mozdulnak el, szemben a megtanulandó tartalmak meghatározásával.

A tartalomelsajátítás és a kompetenciafejlesztés között tapasztalható hangsúlyeltolódást részben a tanításról és tanulásról alkotott nézetek változása befolyásolja: a behaviorista szemlélet helyét egyre inkább a használható tudást középpontba helyező konstruktivista megközelítések veszik át. A szemléletváltásra az oktatás konkrét társadalmi feladataira vonatkozó elvárások is hatással vannak, (Letschert, 2001). Szerintünk a tanítóképzésbe is éppen ezt a szemléletváltást kellene mind jobban szorgalmaznunk, tantervünket ilyen értelemben modernizálni. Abból a feltevésből kell kiindulnunk, hogy a tárgyi tudás ma már olyan rövid ideig érvényes és olyan kezelhetetlenül nagy, hogy az oktatásnak a tudásátadás túlértékelésével szemben inkább a tudáselsajátítás módszereire és a metakognitív készségekre kell összpontosítania. Tanterveinkből a meghatározott tartalmak felsorolása és a konkrét célkitűzések meghatározása helyett inkább, olyan célokra lenne szükség, amelyek az elsajátítandó vagy fejleszteni kívánt kompetenciákat fogalmaznák meg. Továbbá olyan új területek bevezetésére is szükség van, akár az alap, de a választható tantárgyak esetében is, amelyek a mai kor technikai vívmányaival szoros kapcsolatban állnak. Ezen változtatásokat a tanítóképzők oktatási rendszerében folyamatosan kísérni kell és lehetővé kell tenni, mert csak ez által beszélhetünk minőségesebb oktatásról és közvetetten egész társadalmunk oktatás rendszerének fejlődéséről.

Major Lenke, Subotica, Serbia

Pintér Krekity Valéria, Subotica, Serbia

Kovács Elvira, Subotica, Serbia

Kovács Cintia, Subotica, Serbia

ANALIZA EFIKASNOSTI KURIKULUMA VEZANO ZA OBRAZOVANJE UČITELJA NA MAĐARSKOM NASTAVNOM JEZIKU U SRBIJI

Osnovna pitanja obrazovanja u svim vremenima bila su ista: čemu da naučimo učenike, studente, koji su nam ciljevi i kako da postignemo taj cilj. Jedan od dominantnih

stavova savremenog obrazovanja vezan je za teoriju kurikuluma/ nastavnog plana i programa, koji prednost daje tumačenju obrazovanja kao sistemski proces. Ovakav prilaz pokreće značaj složenosti razvoja kurikuluma, kao i pitanja kakva očekivanja treba ispuniti u nastavnom planu i programu na kraju celokupnog procesa.

Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici, Univerziteta u Novom Sadu počeo je sa radom 2006.godine u Subotici. Nastavni plan i program fakulteta mnogo puta se menjao između 2006. i 2018. godine, u cilju da se poboljša rad. U našem istraživanju uporedili smo nastavne planove i programe u periodu od 2010/2011. i 2017/2018. školske godine, uporedili smo obavezne i izborne predmete, osnovne, pedagoške, metodološke stručne predmete, kao i opštu teoriju i predmete koji obezbeđuju praktičnu nastavu i njihovu pojavu u kurikulumu tokom gore navedenih školskih godina.

Pored komparativnih analiza, tokom internog vrednovanja ocenili smo i analizirali stavove studenata o nastavnom planu i programu fakulteta. Nakon što je 2010/11. stupila na snagu verzija nastavnog plana i programa, nastavni plan i program Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici, Univerziteta u Novom Sadu promenjen je u školskim godinama 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 i 2017/2018.

Ukupno 1718 studenata je učestvovalo u istraživanju i izrazilo svoje stavove o nastavnom planu i programu, o izgradnji i implementaciji istog, i kroz povratnu informaciju doprineli su uspešnom poboljšanju i regulisanju kurikuluma.

Na osnovu mišljenja studenata formulisali smo dve centralne hipoteze i šest podhipoteza. S jedne strane, pretpostavili smo da studenti imaju pozitivan stav prema ciljevima, strukturi i implementaciji nastavnog plana i programa. S druge strane smo pretpostavili da se promenom nastavnog plana i programa uporedo povećava i zadovoljstvo studenata obuhvatajući sva tri elementa: cilj, strukturu i implementaciju nastavnog plana i programa.

Studenti su sa najvećim brojem bodova ocenili nastavni plan i program sa rednim brojem 3 iz 2013/2014. školske godine, na osnovu sva tri elementa (cilj, struktura i implementacija nastavnog plana i programa). Na drugom mestu je nastavni plan i program sa brojem 2 koji je stupio na snagu 2012/2013. godine, takođe uzimajući u obzir sva tri elementa. Na trećem mestu je nastavni plan sa brojem 1 iz 2010/2011. godine. Najmanji broj bodova dobio je nastavni plan i program sa brojem 5 iz 2017/18. godine koji je istraživan kao poslednji, i prosek bodova nije prešao neutralnu vrednost. To znači da smo osnovnu hipotezu sa brojem 1 mogli da dokažemo samo u prva tri nastavna plana i programa.

U odnosu na cilj, strukturu i implementaciju, zadovoljstvo sa prvim nastavnim planom i programom povećavalo se u slučaju prvog, drugog, i trećeg nastavnog plana i programa. U četvrtom i petom nastavnim planu, međutim, došlo je do smanjenja rezultata u sva tri aspekta. Opšta hipoteza sa brojem dva opravdava samo prva tri nastavna plana i programa.

Kao rezultat istraživanja možemo utvrditi da smo mapirali stav studenata o nastavnim planovima i programima koji su do sada bili aktuelni na Učiteljskom fakultetu na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici, Univerziteta u Novom Sadu, kao i ciljeve nastavnih programa, njihovu građu i ostvarivanje u praksi. Pozitivno su ocenjene promene od strane studenata koje se tiču zadovoljavanja potreba u njihovom osposobljavanju, pošto je većina istraženih nastavnih planova i programa ocenjeno pozitivno. Rezultati dobijeni na osnovu istraživanja, a koji su vezani za poslednja dva nastavna plana, ukazuju na to da je potrebno konstantno tražiti ocenu i sud studenata u cilju poboljšanja. Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku mora da ima u bliskoj budućnosti zadatak da istraži uzrok negativnih rezultata, kako bi ubuduće mogao nastaviti da pruža odgovarajući nivo obuke koji zadovoljava i koji se prilagođava potrebama studenata u svima aspektima.

Irodalom

- Brassói Sándor, Hunya Márta, Vass Vilmos (2005): A fejlesztő értékelés: az iskolai tanulás minőségének javítása. *Új pedagógiai szemle*, 55 (7-8), 4-17.
- Czékus Géza (2016): A szabadkai Tanítóképző múltjából. In: *A Szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar első tíz éve (2006-2016)*. Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka.
- Dévavári Zoltán (2016): A szabadkai tanítóképzés a levéltári iratok és jegyzetek tükrében (1871–1918). In: *A Szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar első tíz éve (2006-2016)*. Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka.
- Egyetemi alapképzés tanulmányi terveinek struktúrája: 1. Okleveles tanító 2. Okleveles óvodapedagógus, 2006; 2012; 2013; 2014; 2017 (*Структура студийских програма за основне академске студије: 1. Дипломирани учитељ 2. Дипломирани васпитач, 2006; 2012; 2013; 2014; 2017*). Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka.
- Falus Iván, Környei László, Németh Szilvia, Sallai Éva (szerk.) (2012): *A pedagógiai rendszer. Fejlesztők és felhasználók kézikönyve*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest

- Havas Péter (2003): A pedagógiai rendszerek fejlesztése. *Új pedagógiai szemle*, 53 (9), 3-13.
Forrás: <https://goo.gl/NnkHFt> [2018.10.07.]
- Hercz Mária (2007): A pedagógiai értékelés gyakorlata. In: Bábosik István, Torgyik Judit (szerk.): *Pedagógusmesterség az Európai Unióban*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.
- Letschert, J. F. M. (Ed.): (2001). *Turning the perspective. New outlooks for education*. Enschede, CIDREE/SLO.
- Major Lenke, Kovács Elvira, Pintér Krekity Valéria (2018): A szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar tantervének változása a kezdetektől napjainkig. *Létünk* (In press).
Oktatási Program: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, 2018. Forrás: <http://magister.uns.ac.rs/Kepzesek/tartalmak/49/> [2018.10.07.]
- Reza Rezvani, Mina Vakilinejad (2015): Examining Curriculum Efficiency from Learners' Perspective: A Case Study of Translation Criticism Course of Iranian Universities. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, (Online) Vol. 4 No. 1; January 2015 Forrás: <https://goo.gl/gKHwF1> [2018.10.07.]
- Rhoda Cummings, Cleborne D. Maddux, Aaron Richmond (2008): Curriculum-embedded performance assessment in higher education: maximum efficiency and minimum disruption. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 33 (6), 599-605.
- Vass Vilmos (2006): A fejlesztő értékelés nemzetközi tendenciái. *Új pedagógiai szemle*, 56 (3), 15-18.
- Vass Vilmos (2007): Az oktatás tartalma mint fejlesztési eszköz. *Új pedagógiai szemle*, 57 (6), 3-11.
- Wayne Au (2011): Teaching under the new Taylorism: High-Stakes Testing and the Standardization of the 21st Century Curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 43 (1), 25-45.

